

CZU: 37.011.31+373.2

DOI: 10.46727/c.17-18-05-2024.p20-30

**WELLBEING: INNOVATIVE TRANSFER IN THE EDUCATION
ECOSYSTEM**

**STAREA DE BINE: TRANSFERUL INOVATIV ÎN ECOSISTEMUL
EDUCAȚIONAL**

ANTOCI Diana, dr. hab., prof. univ.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova
ORCID: 0000-0002-7018-6651
antoci.diana@upsc.md

MÎSLIȚCHI Valentina, dr., conf. univ.,
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Republica Moldova
ORCID: 0000-0001-7868-4439
mislitchi.valentina@upsc.md

Abstract: *The article represents a theoretical-experimental study focused on investigating the concept of well-being and its role in the development of the contemporary educational ecosystem. Starting from an extensive analysis of different models and theories with reference to wellbeing, the Conceptual Framework of well-being was developed which highlights the main components and the interconnections between the physiological, psychological, pedagogical and social contexts with the projections of the past, present and future. The highlighted contents are essential for ensuring the wellbeing of teachers, with a direct impact on the quality of the educational process.*

The experimental research presented in the article was carried out to evaluate the well-being of preschool teachers through the prism of the following aspects: work as a teacher; the objectives and purpose of the early childhood education institution; the relationship with the manager of the institution and colleagues; learning and development opportunities; inclusion and fair treatment in the preschool educational institution; resources and workload; pay and benefits; leadership and change management; employee involvement; organizational culture etc. The research findings showed that the wellbeing of pedagogues is closely related to working conditions, psychological support and access to modern educational resources.

At the same time, the article proposes a series of perspectives and solutions for ensuring wellbeing, among which are the integration of professional and personal needs, the creation of a positive psychological climate and close collaboration between educational institutions and government authorities. These initiatives are essential to respond to current global challenges and to create a sustainable educational ecosystem capable of improving the quality of education and ensuring the success of the training of young generations

Keywords: *wellbeing, education ecosystem, preschool teachers, cognitive, behavioral, affective, education contexts.*

Introducere

Din perspectiva sistemului educațional, conceptul de wellbeing (sau starea de bine) a apărut ca un pilon critic, remodelând abordarea mediului de predare-învățare-evaluare de către cadrele didactice din instituțiile de învățământ general și superior și factorii de decizie. Recunoașterea din ce în ce mai mare a sănătății mentale, emoționale și fizice drept componente integrale care asigură educația de succes a condus la revizuirea paradigmei educației tradiționale bazată pe performanța academică ce s-a dovedit a fi una insuficientă. În acest context, apare necesitatea valorificării modalităților inovatoare în care wellbeing-ul este integrat și transferat în sistemul educațional contribuind la constituirea sistemului educațional ecologic, subliniind impactul transformator pe care îl are asupra actanților educaționali.

Wellbeing-ul în educație cuprinde abordarea holistică ce asigură sănătatea mentală, emoțională și fizică a tuturor subiecților din mediul educațional. Înțelegerea complexă a conceptului de wellbeing a catalizat dezvoltarea de strategii și practici inovatoare menite să creeze medii educaționale favorabile, incluzive și suportive. De la utilizarea programelor de învățare social-emoțională până la implementarea inițiativelor de mindfulness și sănătate mentală, instituțiile de învățământ prioritizează din ce în ce mai mult starea de bine a educabililor și a personalului ca premisă a învățării eficiente și a succesului atestat.

Unul dintre factorii cheie ai acestei schimbări constituie raportul dintre wellbeing-ul educabililor cu succesul academic și învățarea pe tot parcursul vieții. Studiile (M. Seligman, 2011 [10]; E. Diener, 2000 [5]; C. Ryff, 1989 [9]) au demonstrat că subiecții care experimentează niveluri mai ridicate de wellbeing sunt mai implicați, motivați și mai rezistenți, ceea ce duce la rezultate academice înalte și perspective mai bune pe termen lung. Acest fapt a condus la integrarea wellbeing-ului în programele de învățământ și în practicile de predare (de exemplu, România – Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava, Republica Moldova – Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău), unde actualele și viitoarele cadre didactice sunt încurajate să adopte o abordare centrată pe subiect, care favorizează sentimentul de apartenență, scop și autoeficacitate contribuind la asigurarea ecosistemului educațional.

Transferul practicilor de wellbeing în cadrul ecosistemului educațional poate fi asigurat prin parteneriatele cu profesioniștii din domeniul sănătății mentale, liderii comunității, părinții contribuind la consolidarea stării de bine și asigurarea sprijinului de care au nevoie în varii contexte educaționale și sociale. Colaborările ajută partenerii să determine diverse nevoi ale educabililor, recunoscând că starea de bine reprezintă aspectul dinamic și evolutiv al educației care necesită o abordare personalizată.

Repere teoretice

Explorarea stării de bine în diverse contexte educaționale este profund înrădăcinată în multiple abordări teoretice care oferă perspective asupra modului în care wellbeing-ul poate fi susținut în mod eficient. Multiple teorii au fost dezvoltate prin prisma mai multor științe, inclusiv psihologia, pedagogia, sociologia etc., oferind o înțelegere cuprinzătoare a factorilor care contribuie la starea de bine și a modului în care aceștia pot fi integrați în practicile educaționale:

1. *Psihologia pozitivă și Modelul PERMA* (Martin Seligman) [10]

Una dintre cele mai influente direcții în studiul stării de bine ține de Psihologia Pozitivă, lansată de Martin Seligman. Modelul PERMA al lui M. Seligman conturează cinci elemente cheie care contribuie la starea de bine generală: emoții pozitive, implicare, relații, semnificație (sensul vieții) și realizare. În contextul educației, modelul sugerează că promovarea acestor elemente conduce la sporirea wellbeing-ului la actorii educaționali. De exemplu, încurajând relațiile interpersonale pozitive și identificând obiectivele explicite în contextele de predare-învățare-evaluare, cadrele didactice creează o atmosferă de susținere, implicare, inițiativă, colaborare etc., care promovează atât succesul academic, cât și evoluția personală, identificarea personalității în spectrul larg al conotațiilor existențiale.

2. *Modelul multidimensional al stării de bine* (Carol Ryff) [9]

Modelul elaborat de C. Ryff este compus din 6 dimensiuni diferite: acceptarea sinelui, relațiile pozitive cu ceilalți, autonomia, controlul mediului, scopul în viață, dezvoltarea personală. Conținuturile incluse în model explică faptul că starea de bine nu este doar despre fericire, ci despre dezvoltarea complexă a personalității în multiple domenii ale vieții. Din perspectiva psiho-socio-pedagogică, modelul multidimensional al stării de bine după C. Ryff direcționează intervențiile în contexte educaționale diverse spre dezvoltarea holistică a subiecților, concentrându-se nu doar pe performanța academică, ci și pe creșterea personală, autonomia și cultivarea relațiilor interpersonale eficiente.

3. *Modelul teoretic multidimensional al stării de bine* (Eric Anders Allardt) [1]

Abordarea sociologului finlandez E. A. Allardt privind starea de bine reprezintă cadrul conceptual care include trei dimensiuni principale: a avea (se referă la nevoile materiale și de bază, cum ar fi veniturile, locuința, sănătatea); a iubi (privește relațiile sociale, legăturile afective și sentimentul de apartenență); a fi (vizează împlinirea personală, dezvoltarea individuală și realizarea de sine). Acest model sugerează că pentru a atinge o stare de bine echilibrată, o persoană trebuie să își satisfacă toate aceste nevoi.

4. *Teoria autodeterminării* (Edward Deci și Richard Ryan) [4]

Teoria autodeterminării (TAD), dezvoltată de E. Deci și R. Ryan, este un alt cadru critic care explorează rolul motivației intrinseci în starea de bine. TAD postulează că starea de bine este strâns legată de satisfacerea a trei nevoi psihologice de bază: autonomie, competență și relație. În mediile educaționale, această teorie subliniază importanța oportunităților oferite educabililor de a face alegeri (autonomie), de a se simți capabili în realizarea sarcinilor (competență) și de a construi conexiuni semnificative cu ceilalți (relație). Instituțiile care adoptă practici aliniate cu TAD țin să formeze personalități motivate, implicate, independente, autodeterminate, echilibrate emoțional etc.

5. *Teoria sistemelor ecologice* (Urie Bronfenbrenner) [3]

Teoria sistemelor ecologice a lui U. Bronfenbrenner oferă o perspectivă mai largă asupra stării de bine, luând în considerare multiplele straturi de influență care modelează dezvoltarea unui subiect. Conform acestei teorii, starea de bine nu este determinată doar de mediile imediate, cum ar fi sala de studii, ci și de interacțiunile cu sisteme mai mari, inclusiv normele familiale, comunitare și societale. Această abordare subliniază importanța unui ecosistem educațional de sprijin care se extinde dincolo de zidurile instituției de învățământ. Încurajând interacțiunile pozitive la toate nivelurile sistemului, cadrele didactice pot contribui la crearea unui mediu care facilitează starea de bine a subiecților în mod holistic.

6. *Teoria rezistenței* (Ann Masten) [8]

Teoria rezilienței, așa cum este articulată de A. Masten, se concentrează pe capacitatea subiecților de a prospera în ciuda adversității. În contextul educațional, reziliența este văzută ca o componentă cheie a stării de bine, în special în fața provocărilor precum rigorile academice, dinamica socială, competiții și confruntări personale. Abordarea A. Masten evidențiază rolul relațiilor interpersonale de susținere, al abilităților de adaptare și al climatului pozitiv în construirea rezilienței.

7. *Mindfulness și starea de bine* (Jon Kabat-Zinn) [7]

Mindfulness, din perspectiva psihologică și pedagogică, reprezintă capacitatea de a fi pe deplin prezent și conștient de momentul actual, fără a judeca sau a se lăsa distras de gânduri, emoții trecute sau viitoare. Din punct de vedere psihologic, mindfulness este utilizat pentru a reduce stresul, anxietatea, a îmbunătăți starea de bine mentală. Practicat constant, ajută la creșterea auto-conștientizării și reglării emoționale. În pedagogie, mindfulness este integrat pentru a îmbunătăți atenția și concentrarea elevilor, ajutându-i să devină mai conștienți de procesele lor de învățare, să gestioneze mai bine emoțiile în mediul educațional. De asemenea, susține dezvoltarea empatiei și a relațiilor pozitive, constructive între elevi și cadre didactice.

Integrarea practicilor de mindfulness în educație a fost puternic influențată de munca lui J. Kabat-Zinn, care a dezvoltat programul de reducere a stresului bazat pe mindfulness. Mindfulness, văzut ca practică a subiectului de a fi prezent și pe deplin implicat în acest moment, s-a dovedit că stimulează în mod semnificativ starea de bine prin reducerea stresului, reglarea stărilor afective, instaurarea armoniei și echilibrului emoțional. Instituțiile de învățământ care implementează programe de mindfulness ca parte a inițiativelor lor de wellbeing raportează îmbunătățiri în concentrarea, comportamentul, sănătatea mintală generală etc. a subiecților.

8. *Inteligența emoțională* (Daniel Goleman) [6]

Conceptul de inteligență emoțională al lui D. Goleman subliniază importanța înțelegerii și gestionării emoțiilor ca aspect cheie al stării de bine. D. Goleman susține că inteligența emoțională, care include componente precum conștiința de sine, autoreglarea, empatia, motivația și abilitățile sociale, este crucială pentru succesul atât în viața personală, cât și în cea profesională. În sfera educațională, promovarea inteligenței emoționale conduce la îmbunătățirea relațiilor interpersonale, la o mai bună soluționare a conflictelor, climat psihosocial pozitiv.

Modelele și teoriile științifice expuse anterior contribuie la înțelegerea aspectelor bio-psiho-socio-pedagogice ale stării de bine. Totuși, acestea nu oferă o abordare sistematică aplicabilă în contexte educaționale variate. Analiza modelelor și teoriilor existente despre wellbeing a condus la elaborarea *Cadrului conceptual tridimensional al stării de bine* (D. Antoci, V. Mîslițchi) [2] care evidențiază componentele esențiale și le organizează într-o manieră integrativă cu specificarea contextelor și elementelor contributive din perspective diverse (Fig. 1).

Cadrul conceptual propus are la bază o abordare holistică, incluzând dimensiuni cognitive, afective și comportamentale, integrează experiențele ființei umane din perspectiva trecutului, prezentului și viitorului, prefigurează contextele calității vieții interpersonale și intrapersonale, cu ulterioara proiectare a strategiilor acționale pentru a îmbunătăți constant mediul educațional ecologic. Astfel, modelul structural elaborat facilitează asigurarea și promovarea stării de bine într-un mod eficient, constructiv, dinamic, oferind soluții relevante pentru optimizarea procesului educațional în contexte formale, nonformale și informale.

Starea de bine a subiecților este modelată atât de factori interpersonali, cât și intrapersonali, influențați de aspecte externe precum contexte sociale, culturale, istorice și de cele interne, cum ar fi mentalitatea, experiențele, stările fiziologice. Calitatea vieții interpersonale se concentrează pe relații și interacțiuni sociale, în timp ce calitatea vieții intrapersonale se concentrează pe percepția de sine, valoarea de sine și reglarea emoțională. Autoevaluarea pozitivă, inteligența emoțională, gestionarea

stresului, îmbunătățirea stării afective pozitive, creșterea personală sunt esențiale pentru stimularea și menținerea echilibrului intrapersonal și interpersonal favorabil progresului personalității.

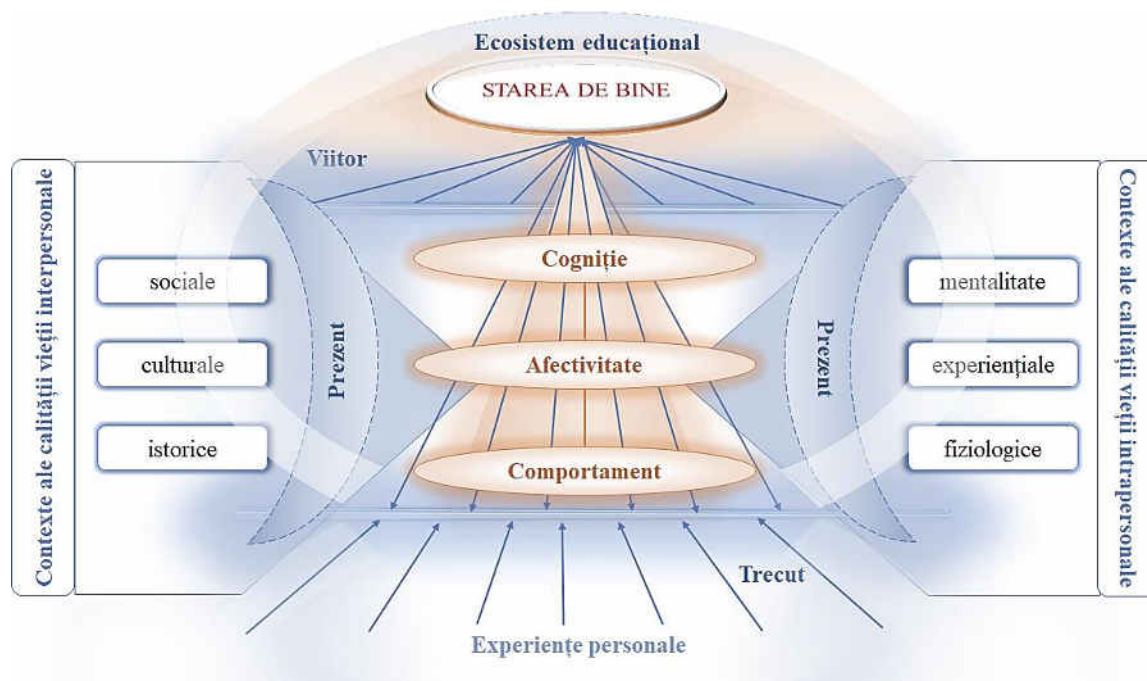

Fig. 1. Cadrul conceptual tridimensional al stării de bine (D. Antoci, V. Mîslițchi) [2]

Starea de bine evoluează în timp, modelată de experiențele trecute, prezente și viitoare. Componentele structurale ale wellbeing-ului – comportamente, emoții și cogniție – expun complexitatea experienței umane. Comportamentele reflectă acțiuni și decizii, emoțiile reprezintă diverse stări afective, cogniția implică gânduri, percepții, cunoașterea etc., interacțiunea acestora în ansamblu contribuind la conturarea stării de bine a personalității. Luarea în considerație a componentelor nominalizate ne permite să abordăm atât influențele pozitive, cât și cele negative asupra stării de bine în varii contexte educaționale. Condițiile fizice și sociale, relațiile și sprijinul psihologic, sănătatea mentală și starea fiziologică, perioada istorică și culturală sunt definatorii mediului educațional securizant și suportiv care promovează succesul, performanța personală și profesională a subiecților.

Studiul experimental

Scopul cercetării experimentale realizate (V. Mîslițchi, D. Antoci, 2024) a constituit evaluarea stării de bine a cadrelor didactice din învățământul preșcolar. În acest context, aplicarea Chestionarului „Evaluarea stării de bine la nivel școlar”, propus de A. Tîrcă [11, p.87], realizată pe un lot de 350 de educatori, a permis punctarea aspectelor definatorii ale stării de bine a cadrelor didactice: munca în funcția de cadru

didactic; obiectivele și scopul instituției de educație timpurie; relația cu managerul instituției și colegii; oportunitățile de învățare și dezvoltare; incluziunea și tratamentul echitabil în instituția de învățământ preșcolar; resursele și volumul de lucru; plată și beneficii; conducerea și gestionarea schimbărilor; implicarea angajaților; cultura organizațională etc.

Rezultatele experimentale

Analiza și interpretarea datelor au permis identificarea ierarhiei elementelor ce contribuie la starea de bine a cadrelor didactice din învățământul preșcolar.

Clasamentul celor mai importante componente care contribuie la starea de bine a cadrelor didactice din învățământul preșcolar contemporan evidențiază prioritățile-cheie care influențează semnificativ acest aspect. În fruntea clasamentului, cu un scor de 4,32 puncte, se află *obiectivele și scopul instituției*, subliniind rolul esențial al unei înțelegeri clare de către personalul pedagogic a misiunii și direcțiilor organizației. Alinierea personalului la aceste obiective, precum și conștientizarea contribuției individuale la realizarea lor, sunt elemente de bază care susțin starea de bine a cadrelor didactice. Participarea activă și intervențiile orientate către atingerea acestor scopuri nu doar că sporesc eficiența profesională, dar și întăresc sentimentul de apartenență la un scop comun, factor esențial în menținerea unui mediu de lucru pozitiv și colaborativ.

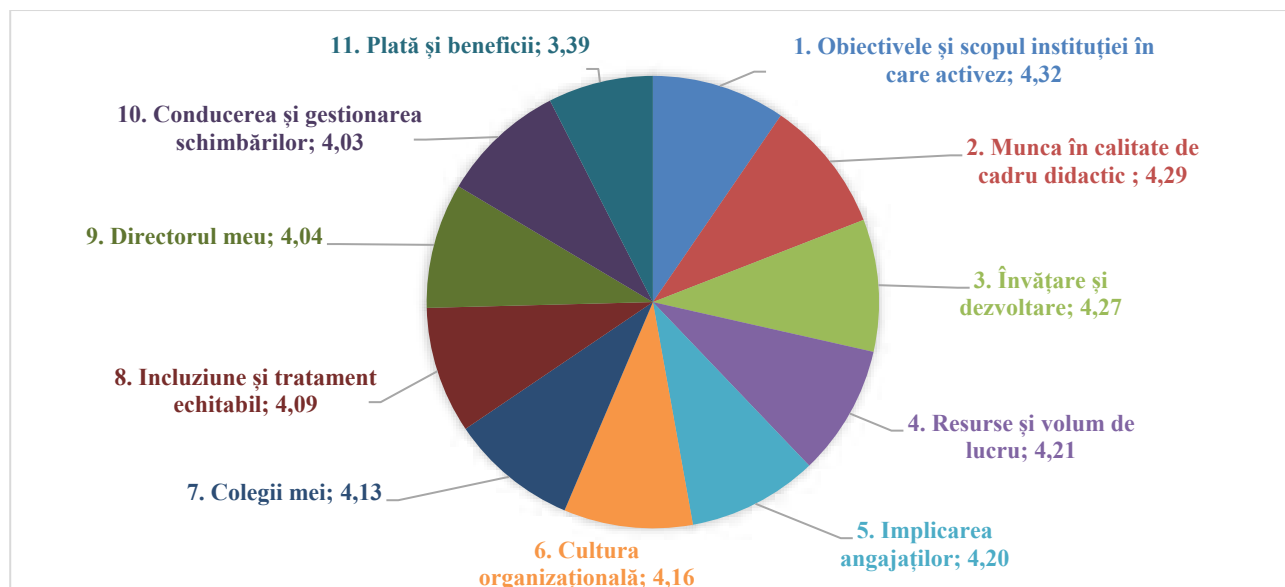

Fig. 2. Rezultatele atestate de cadrele didactice din învățământul preșcolar privind starea de bine (puncte convenționale)

Pe locul al doilea, cu 4,29 puncte, se situează *munca în calitate de cadru didactic*, aspect care evidențiază importanța implicării profesionale și a angajamentului față de activitatea educațională. Cadrele didactice care se simt împlinite în rolul lor și care

manifestă interes autentic pentru meseria de educator sunt mult mai predispuse să aibă o stare de bine ridicată. Rezultatele atestate arată că dedicarea și competența profesională contribuie în mod semnificativ la sentimentul de realizare personală și profesională, ceea ce influențează direct nivelul de satisfacție al personalului.

În continuare, pe locul al treilea, cu un scor de 4,27 puncte, se află componenta *învățare și dezvoltare*, subliniind importanța continuării procesului de formare profesională și personală pentru cadrele didactice. Acest factor indică necesitatea actualizării constante a competențelor profesionale, proces care contribuie direct la consolidarea stării de bine. Oportunitățile de dezvoltare profesională continuă, fie în contexte formale, fie prin dezvoltare personală, susțin motivația pedagogilor și le permite să rămână la curent cu noile tendințe educaționale și tehnologice, element esențial în contextul schimbărilor rapide din domeniul educației.

În ceea ce privește componentele următoare din clasament, *resursele și volumul de muncă* se plasează pe locul al patrulea, cu 4,21 puncte. Acest aspect evidențiază importanța accesului la resurse educaționale adecvate și gestionarea echilibrată a volumului de muncă pentru starea de bine a cadrelor didactice. Resursele insuficiente sau un volum de muncă excesiv conduc la stres și epuizare, afectând negativ motivația și implicarea profesională a personalului.

Implicarea angajaților, cu un scor de 4,20 puncte, ocupă locul al cincilea în ierarhie, subliniind relevanța participării active și a implicării colective în cadrul instituției pentru atingerea obiectivelor organizaționale. Un mediu colaborativ, în care fiecare angajat are posibilitatea de a-și exprima ideile și de a contribui la procesele decizionale, favorizează nu doar o mai bună coeziune în echipă, dar și o stare de bine generalizată.

Cultura organizațională, evaluată la 4,16 puncte, se situează pe locul șase și reflectă influența mediului organizațional asupra stării de bine a educatorilor. Cultura organizațională care promovează valori precum respectul reciproc, colaborarea și transparența contribuie semnificativ la starea de bine a cadrelor didactice.

Cu 4,13 puncte, componenta *colegii mei* se află pe locul al șaptelea, evidențiind importanța relațiilor profesionale și a colaborării între colegi. Un mediu în care colaborarea și sprijinul reciproc sunt încurajate facilitează o atmosferă de muncă pozitivă, în care cadrele didactice se simt susținute și valorizate.

Componenta *incluziune și tratament echitabil*, cu un scor de 4,09 puncte, este pe locul opt și subliniază importanța unei culturi organizaționale care promovează egalitatea și justiția. Asigurarea unui mediu în care fiecare angajat se simte respectat și tratat echitabil este esențială pentru crearea unui climat de muncă pozitiv și pentru menținerea stării de bine a personalului.

Pe ultimele trei locuri în clasament se regăsesc: *directorul meu* (4,04 puncte), componentă care subliniază rolul și implicarea managerului instituției de învățământ în asigurarea unui mediu de lucru favorabil; *conducerea și gestionarea schimbărilor* (4,03 puncte), care reflectă nivelul de implicare și eficiența în gestionarea proceselor de schimbare în cadrul instituției; *plată și beneficii* (3,39 puncte), care ocupă ultimul loc în ierarhie, arătând că acest aspect are cea mai redusă influență asupra stării de bine a cadrelor didactice comparativ cu ceilalți factori. Deși remunerarea este importantă, rezultatele indică faptul că alte componente, cum ar fi satisfacția profesională și oportunitățile de dezvoltare, au un impact mai mare asupra stării de bine a personalului.

În concluzie, analiza acestor componente evidențiază faptul că starea de bine a cadrelor didactice este influențată în mod semnificativ de factori precum claritatea obiectivelor instituționale, implicarea profesională și oportunitățile de dezvoltare continuă. Deși aspectele legate de conducerea instituției și beneficiile financiare joacă un rol important, acestea au o influență mai redusă comparativ cu alți factori care contribuie la starea de bine a personalului didactic. Prioritizarea componentelor esențiale precum cultura organizațională, colaborarea între colegi și accesul la resurse adecvate poate duce la îmbunătățirea stării de bine și, implicit, la creșterea calității educației oferite în instituțiile de învățământ preșcolar. Rezultatele atestate oferă o imagine detaliată a elementelor care contribuie la instaurarea stării de bine a cadrelor didactice, subliniind importanța unor strategii bine conturate pentru susținerea unui mediu educațional eficient, pozitiv, incluziv, inovativ.

Concluzii

Studiul experimental evidențiază importanța abordării holistice în asigurarea starea de bine a cadrelor didactice din învățământul preșcolar. Rezultatele obținute subliniază rolul esențial al unor factori precum înțelegerea clară a obiectivelor instituționale, implicarea profesională activă și oportunitățile de învățare și dezvoltare continuă. Acești factori s-au dovedit a fi elementele de bază care contribuie la creșterea satisfacției profesionale și la menținerea motivației pedagogilor.

Pe de altă parte, aspectele legate de conducere, gestionarea schimbărilor și beneficiile financiare au avut o influență mai scăzută asupra stării de bine generale. Aceste rezultate atestă că, pentru a îmbunătăți wellbeing-ul personalului didactic, instituțiile necesită să prioritizeze crearea mediului de lucru colaborativ, accesul la tehnologii educaționale moderne, promovarea formării profesionale inițiale și continue.

În baza studiului realizat constatăm necesitatea identificării și implementării abordărilor strategice axate pe sinergia dintre aspectele profesionale și personale,

pentru a instaura starea de bine a cadrelor didactice și, implicit, pentru a spori calitatea educației în instituțiile de învățământ preșcolar.

Analiza teoriilor și a modelelor științifice din literatura de specialitate ne-a condus la o reconceptualizare a conceptului de wellbeing, acordând o atenție deosebită valorificării aspectelor fiziologice, psihologice, pedagogice și sociale care, prin intermediul componentelor structurale, asigură eficacitatea ecosistemului educațional contemporan.

Wellbeing-ul reprezintă un sistem complex de conținuturi organizate holistic dintr-o perspectivă tridimensională cognitiv-afectiv-comportamentală, influențat de contexte interpersonale (sociale, culturale, istorice) și intrapersonale (mentalitate, experiențiale, psihologice), fiind transpus în prezent cu accentul pe experiențele din trecut și proiectarea viitorului pentru a spori calitatea vieții și a ecosistemului educațional (D. Antoci, V. Mîslițchi, 2024) [2].

Reconceptualizarea stării de bine subliniază faptul că wellbeing-ul reprezintă un sistem complex influențat de contexte sociale, culturale, istorice, fiziologice, psihologice și experiențiale, transpus în configurațiile prezentului pentru proiectarea viitorului, cu scopul de a îmbunătăți atât calitatea vieții, cât și a spori eficacitatea ecosistemului educațional.

Abordarea integrată și multidimensională a stării de bine a cadrelor didactice constituie un imperativ esențial pentru îmbunătățirea și asigurarea calității educației. Rezultatele subliniază că factori precum claritatea obiectivelor instituționale, implicarea activă în procesul educațional și accesul la oportunități de dezvoltare profesională continuă joacă un rol semnificativ în creșterea satisfacției profesionale. În schimb, aspecte precum gestionarea schimbărilor și beneficiile financiare au o influență mai redusă asupra stării de bine generale. Pentru a îmbunătăți și menține wellbeing-ul cadrelor didactice și, implicit, calitatea educației, este esențială integrarea nevoilor profesionale și personale, precum și a unui climat psihologic pozitiv, în cadrul ecosistemului educațional contemporan, capabil să răspundă provocărilor globale. Totodată, ecosistemul necesită a fi susținut prin colaborarea coerentă și viabilă între instituțiile educaționale și autoritățile guvernamentale, oferind politici educaționale sustenabile și sprijin pentru adaptarea la dinamica contextelor sociale și economice, asigurând soluții eficiente și oportunități de dezvoltare continuă pentru cadrele didactice.

Bibliografie

1. ALLARDT, E. Having, Loving, Being: An Alternative to Swedish Model of Welfare Research. In: M. Nussbaum, & A. Sen (Eds.), *The Quality of Life*, Oxford Scholarship, 1993, pp. 1-8. <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0008>
2. ANTOCI, D. MÎSLIȚCHI, V. Prospects in wellbeing approach for ensuring learning eco environment. In: ВІСНИК Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Серія: Педагогічні Науки. 2024, Випуск 26 (182), pp. 151-157. DOI: <https://doi.org/10.58407/visnik.242627>
3. BRONFENBRENNER, U. *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1979. 330 p.
4. DECI, E., RYAN, R. M. *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Press, 1985. 374 p.
5. DIENER, E. Subjective Well-Being: The Science of Happiness and a Proposal for a National Index. In: *American Psychologist*. 2000, nr. 55(1), pp. 34-43. DOI: 10.1037//0003-066X.5
6. GOLEMAN, D. *Inteligența emoțională*. Ed. A III-a. București: Curtea Veche, 2008. 432 p. ISBN 9789736695209.
7. KABAT-ZINN, J. *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness*. NY: Delacorte Press, 1990.
8. MASTEN, A. S. Ordinary Magic: Resilience Processes in Development. *American Psychologist*, 2001, 56(3), pp. 227-238. DOI: 10.1037//0003-066x.56.3.227
9. RYFF, C. D. Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*. 1989, nr. 57(6), pp.1069-1081. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.57.6.1069>
10. SELIGMAN, M. *Flourish: A Visionary New Understanding of Happiness and Well-being*. New York: Free Press A Division of Simon & Schuster, Inc., 2011. ISBN 978-1-4391-9075-3.
11. TÎRCĂ, A. *Hai cu starea de bine în școală!: ghid pentru profesori, directori și părinți*. Ed. a 2-a. București: Corint Internațional, 2022. 96 p. ISBN 978-606-088-119-3.